

Література:

1. Конвенція ООН з морського права від 10 грудня 1982 р. Ратифікована Україною 3 червня 1999 р., URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU82K23R> (дата звернення: 15.12.2023).
2. Конвенція про відкрите море від 29 квітня 1958 р. Ратифікована СРСР 20 жовтня 1960 р. (статті 14–23). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU58K08U> (дата звернення: 15.12.2023).
3. Співак І.В. Міжнародно-правові механізми у сфері протидії проявам морського піратства як запорука забезпечення безпеки морських перевезень. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Випуск 1, 2021. С. 163.
4. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T012341> (дата звернення: 15.12.2023).
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. 4-те вид., перероблене та доповн. / відп. ред. С. С. Яценко, К. : А.С.К., 2005. 848 с. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/КК004969?an=2> (дата звернення: 15.12.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-357-9-28>

ЩОДО ПОНЯТТЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-УСТАНОВЧИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ВЛАСНИКА МАЙНА У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Пашинін О. А.

здобувач вищої освіти (освітньо-наукового рівня)

за спеціальністю 081 – Право

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Науковий керівник: Павлюченко Ю. М.

доктор юридичних наук, доцент,

професор кафедри господарського та адміністративного права

Донецький національний університет імені Василя Стуса

м. Вінниця, Україна

У сфері господарювання основою будь-якої діяльності є відносини власності. По праву первісними в цих відносинах є відносини реалізації суб'єктами права власності шляхом здійснення організаційно-установчих повноважень. Однак на практиці відсутнє чітке розуміння

сутності цих повноважень власника, що призводить до відсутності єдності у застосуванні відповідних положень законодавства. Значною мірою це пов'язано з тим, що Господарський кодекс України (далі – ГК України), використовуючи цей термін у низці статей, не містить його визначення, а лише обмежується у ст. 135 переліком організаційно-установчих повноважень власника.

Питанням організаційно-установчих повноважень власника майна у сфері господарювання приділено увагу деякими науковцями, зокрема у роботах О.П. Віхрова, А.В. Смітюха та інших. Проте у науці недостатньо дослідженим залишається поняття організаційно-установчих повноважень власника в контексті реалізації права власності у сфері господарювання. Викладене підтверджує актуальність обраної теми дослідження, метою якого є визначення поняття організаційно-установчих повноважень власника.

Суб'єктивне право власності є абсолютним. В умовах розвитку ринкової економіки логічним є те, що реалізація права власності можлива у сфері господарювання, зокрема шляхом використання власного майна для здійснення господарської діяльності. Таку можливість було закріплено ще у Законі України «Про власність» [1], який втратив чинність у 2007 році. У ст. 4 названого Закону було закріплено право власника використовувати майно для здійснення господарської діяльності, зокрема передавати його безоплатно або за плату у володіння і користування, у довірчу власність іншим особам. Оновлений у 2003 році Цивільний кодекс України містить ст. 320, якою закріплене право власника використовувати своє майно для здійснення підприємницької діяльності, крім випадків, встановлених законом [2]. В ГК України це право безпосередньо пов'язане з організаційно-установчими повноваженнями власника [3].

З аналізу положень ст. 135 ГК України вбачається, що підгрунтям для здійснення організаційно-установчих повноважень є готовність суб'єкта до відокремлення і передання частини власного майна для здійснення господарської діяльності, у тому числі для створення господарської організації в обраній організаційно-правовій формі. Так, організаційно-установчі повноваження власника включають: а) право одноосібно або спільно з іншими власниками засновувати господарські організації; б) здійснювати господарську діяльність в інших організаційно-правових формах господарювання.

У сфері господарювання реалізація права власності для здійснення вищевказаних організаційно-установчих повноважень виступає основою для виникнення і здійснення інших передбачених ст. 135 ГК України організаційно-установчих повноважень, зокрема таких як: визначати мету і предмет діяльності, структуру утвореного суб'єкта

господарювання, склад і компетенцію його органів управління, порядок використання майна, вирішувати інші питання управління діяльністю суб'єкта господарювання, приймати рішення про припинення заснованого суб'єкта господарювання. У літературі ці правомочності згруповано під назвою права засновника (учасника) або засновницьких прав [4, с. 213; 5, с. 8]. З урахуванням викладеного, здійснення організаційно-установчих повноважень власника можна розглядати способом реалізації права власності в сфері господарювання, а саме здійсненням правомочності розпорядження майном.

У науці господарського права сталим є підхід, згідно з яким організаційно-установчі повноваження, тобто повноваження власника щодо заснування суб'єкта господарювання, наділення його відповідним майном, встановлення порядку використання майна та прибутку від господарської діяльності, розглядають у складі організаційно-господарських повноважень [6, с. 514]. Такий підхід є цілком справедливим з огляду на положення статті 176 ГК України.

Здійснення власником майна організаційно-установчих повноважень, можливе лише шляхом вступу у певні господарські правовідносини. У науці господарського права обґрунтовано належність відносин зі здійснення організаційно-установчих повноважень власника до виду організаційно-господарських відносин. При цьому О.П. Віхров відносини щодо реалізації власником організаційно-установчих повноважень класифікує як абсолютні майнові організаційно-господарські правовідносини [5, с. 14]. Ця класифікація ґрунтується на загальноприйнятій належності права власності до абсолютних прав і означає, що носію права протистоїть невизначене коло суб'єктів, зобов'язаних не порушувати (не перешкоджати здійсненню) це право.

У сфері господарювання зміст суб'єктивного права власності, який полягає у тому, що власник володіє, користується, розпоряджається своїм майном на власний розсуд, повною мірою зберігається, коли реалізація організаційно-установчих повноважень завершується державною реєстрацією фізичної особи підприємцем або створенням господарської організації унітарним способом. Однак, у випадку створення господарської організації корпоративним способом, двоє або більше власників майна повинні дійти згоди щодо здійснення їхніх організаційно-установчих повноважень, зокрема й щодо розміру часток у статутному капіталі, внесків, їх вартості тощо. Залежно від організаційно-правової форми суб'єкта господарювання закріплення досягнутої між засновниками згоди може здійснюватися у різних правових формах. Так, між засновниками товариства з обмеженою відповідальністю може укладатися договір про створення товариства, в якому серед іншого закріплюються домовленості щодо розміру

статутного капіталу, часток у ньому учасників, строків та порядку внесення вкладів, інші умови (ст. 10 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю») [7]. Натомість у фермерському господарстві інформація про порядок формування майна (складеного капіталу) має міститися в установчому документі залежно від виду господарства (статут, договір або декларація про створення) (ч. 4 ст. 1 Закону України «Про фермерське господарство») [8].

Як зазначає О.П. Віхров абсолютні організаційно-господарські правовідносини є нетривалими і за нормальних умов припиняються з подачею документів для державної реєстрації суб'єкта господарювання [5, с. 14]. А.В. Смітюх наголошує, що після заснування господарської організації корпоративним способом організаційно-установчі повноваження власника є реалізованими, вичерпаними і трансформуються у корпоративні права, унітарним способом – в ексклюзивні права учасника підприємства [9, с. 141].

Підтримуючи викладені твердження поважних науковців, слід зазначити, що у сфері господарювання вони є справедливими стосовно організаційно-установчих повноважень власника щодо всіх можливих форм здійснення господарської діяльності, а саме – після легалізації форми господарювання організаційно-установчі повноваження власника повинні вважатися вичерпаними і припиненими. Аналізуючи законодавство, потрібно зробити висновок, що здійснення організаційно-установчих повноважень власника, охоплюють не тільки право на використання власного майна для здійснення господарської діяльності, але й обов'язок після легалізації її форми або в інший визначений законом момент сформувати майнову основу господарювання. Зокрема, у товаристві з обмеженою відповідальністю засновники зобов'язані повністю внести свої вклади протягом шести місяців з дати державної реєстрації товариства, якщо інше не передбачено статутом (ст. 14 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»).

Отже, можна підсумувати, що організаційно-установчі повноваження є способом реалізації права власності у сфері господарювання шляхом здійснення правомочності розпорядження майном. З урахуванням цього пропонується визначати організаційно-установчі повноваження власника як право використовувати власне майно для здійснення господарської діяльності, що знаходить закріплення у певній правовій формі залежно від організаційно-правової форми господарювання, та обов'язок сформувати майнову основу господарювання, які здійснюються самостійно або за взаємною згодою з власниками іншого майна, припиняються після легалізації обраної організаційно-правової форми господарювання та є підставою для

виникнення корпоративних прав або одноосібних прав на управління діяльністю суб'єкта господарювання.

Література:

1. Про власність: Закон України від 07 лютого 1991 р. № 697-ХІІ. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 20. Ст. 249 (втратив чинність).
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року. *Офіційний вісник України*. 2003. № 11. Ст. 461.
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18. Ст. 144.
4. Господарське право : підручник / О.П. Подцерковний та ін. за ред. О.П. Подцерковного. Х. : Одиссей, 2012. 640 с.
5. Віхров О. П. Організаційно-господарські правовідносини : автореф. дисер. ... докт. юрид. наук 12.00.04 – господарське право; господарське-процесуальне право. Донецьк, 2009. 35 с.
6. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 15. Господарське право / редкол. : В. А. Устименко (голова) та ін. Харків : Право, 2019. 784 с.
7. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06 лютого 2018 р. № 2275-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 13. Ст. 69.
8. Про фермерське господарство : Закон України від 19.06.2003 р. № 973-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 45. Ст. 363.
9. Смітюх А. Щодо співвідношення корпоративних прав, організаційно-господарських повноважень та організаційно-установчих повноважень власника. *Право України*. 2018. № 6. С. 132–142.